

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

Міністерство освіти і науки України
Національний Еразмус Офіс в Україні
Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Українська асоціація викладачів та дослідників європейської інтеграції (APREI)
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Факультет педагогічних наук DISFOR - Університет Генуї (Італія)
Університет Жиліна (Словачія)
Інститут розвитку соціальної згуртованості
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Сумський національний аграрний університет
Запорізький Національний університет

ВИЩА ОСВІТА У ГАРМОНІЗАЦІЇ ЦІННІСНОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

**Матеріали
Всеукраїнської наукової конференції
(30 квітня 2021 р.)**

Мелітополь
Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького
2021

Jean Monnet Chair SCAES - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR
Jean Monnet Project EVDISD - 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT

УДК 378.4(447.64-21)МДПУ: 001.891(062.552)

ББК 74.58

Р68

Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Протокол № 17 від 02.06.2021р.

Р68 Вища освіта у гармонізації ціннісного простору особистості: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (30 квітня 2021 р.) / за заг. ред. д. філос. н., проф. О. Троїцької. – Мелітополь: Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. – 164 с.

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ

У матеріалах конференції висвітлено проблеми вищої освіти у гармонізації ціннісного простору особистості в сучасних культурно-освітніх ландшафтах, універсальних гуманістичних цінностей як домінант гуманітарної освіти, психолого-педагогічного формування життєвих цінностей особистості, значення краєзнавства, туризму та спорту для формування міжкультурної компетенції майбутніх працівників сфери відпочинку та туризму, професійної культури майбутніх підприємців.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, державним службовцям, студентам – усім, хто цікавиться проблемами гармонізації ціннісного простору особистості.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст текстів

і не завжди поділяє думки авторів.

© Автори матеріалів, 2021

© Мелітопольський
державний педагогічний
університет імені Богдана
Хмельницького, 2021

ЗМІСТ

Програма Всеукраїнської наукової конференції «Вища освіта у гармонізації ціннісного простору особистості»	5
ОБРАНІ ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ КОНФЕРЕНЦІЇ	
Авдими́рець Ната́лія. Комунікативно-діалогічний рух особистості до духовності: філософський вимір.....	15
Александров Денис. Вплив конструктивістської парадигми на ідею розбудови дослідницького університету.....	17
Блажко Оксана. Творча спадщина Є. Гребінки: формування життєвих цінностей особистості.....	20
Богатирьова Катерина. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості.....	23
Богданова Олена. Нові контексти, нові проблеми та протиріччя у формуванні духовної складової сучасного культурно-освітнього простору	26
Бондаренко Аліна. Ціннісні переваги сучасного конфігуративного навчання і проблема суб'єктності.....	29
Веретюк Тетяна. «Сповідь солдата» Ігоря Муратова: концепт героя.....	32
Гадомський Владислав. Ціннісні установки особистості в освітньому процесі України.....	35
Григор'єва Ната́лія. Особливості постмодерністських текстів та методи і прийоми їх аналізу.....	38
Гришко Світлана, Непша Ярослав. Аксіоекологічні аспекти еволюції взаємовідносин людини та природи.....	42
Грушкіна Юлія. Концепція «любов і політика» у збірці «100 тисяч слів про любов, включаючи вигуки.....	45
Дем'яненко Ната́лія. Образи-характери в комедії Олексія Коломійця «Фараони».....	49
Деркачова Ольга. Інклюзивний документальний текст: від читання до подолання екзистенційної кризи.....	52
Дукова Ірина. Аксіологічні аспекти проекту освіти І.Фіхте та їх затребуваність в сучасній освітній практиці.....	55
Єрмак Ганна, Колесникова Інна. Виховання моральних якостей дітей засобом традиційних сімейних цінностей.....	59
Захарченко Тетяна. Методичні основи формування виконавської моторики піаніста..	62
Землянська Аліна, Касаджи Світлана. Трансформація філософських пошуків Г.С. Сковороди в сучасній масовій культурі (на прикладі повісті П. Коельо «Алхімік»).....	64
Ідрісова Гульнар. Аксіологічний аспект сучасної освітньої парадигми.....	68
Карнаух Уляна. Особливості перекладу англомовних засобів.....	73
Касьяненко Інна. Методичний досвід вивчення інтелектуального роману в школі.....	77
Каштанова Юлія. Мистецтво як фактор духовного розвитку особистості.....	80
Кікавський Ігор. Методика організації вокальної діяльності учнів основної школи на уроках музичного мистецтва як наукова проблема.....	83
Ковальов Олександр. Світоглядно-ціннісний вимір сучасної емансипаційної педагогіки.....	86
Ковальова Людмила. Теорія епістемічних культур К. Кнорр-Цетіни в руслі сучасної філософії освіти.....	89
Красіна Ірина. Свободи вибору як цінність в сучасному культурно-освітньому просторі.....	92

Землянська Аліна

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української і зарубіжної літератури

Касаджи Світлана

студентка філологічного факультету
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОШУКІВ Г.С. СКОВОРОДИ
В СУЧАСНІЙ МАСОВІЙ КУЛЬТУРІ
(НА ПРИКЛАДІ ПОВІСТІ П. КОЕЛЬО «АЛХІМІК»)**

«Алхімік» у П. Коельо – назва символічна. Алхімія, як стверджує письменник у повісті, не обмежується пошуком Філософського Камня чи створенням Еліксиру Безсмертя. Один із героїв твору, Англієць, не міг досягнути таємниць алхімії, тому що не розумів головного: істинний Алхімік – це той, хто збагнув Душу Світу і знайшов там призначені для нього скарби, тобто зрозумів свій шлях у житті.

За сюжетом «Алхімік» – це твір про пошуки і знаходження істини. Він має кільцеву композицію. Іспанський вівчар Сантьяго, як біблійний блудний син, мандрує світом, щоби з'ясувати, що обіцяний йому скарб лежить на тому місці, звідки й почалися його мандри. За час подорожі герой набув життєвого досвіду, знайшов справжнє Кохання, пізнав Всесвітню Мову, тобто став Алхіміком, і, нарешті, отримав гроші.

Як і кожен постмодерністський твір, «Алхімік» глибоко символічний. Але зрозуміти його символіку дуже легко, бо вона розкриває сутність саме тої Всесвітньої істини, про яку «забуло» людство.

Г.С. Сковорода, видатний український письменник, філософ і педагог, обстоював права трудового народу на свободу і всебічний розвиток, на щастя. Понад чверть століття він провів серед простого народу як мандрівний філософ. Його роздуми про людське щастя наскрізно проходять через його твори.

У байках Г.С. Сковороди є важливим мотив «сродної» праці, такої, яка є природною потребою кожної людини. Без праці людина не може мати щастя і морального задоволення, переконує Григорій Савич.

Робота приносить суспільству матеріальне і духовне багатство. Кожний громадянин має працювати за покликанням, за нахилом і обдаруванням, виконувати посильну й доступну

йому, «сродну», працю. Тільки тоді всі люди будуть щасливими: *«Щаслив тот, кто сопряг сродную себе частную должность с общею. Сія есть истинная жизнь»* [див.: 2, с. 54], – писав філософ.

Лише людина вирішує, чим їй займатися, чи поєднувати особисті і громадські інтереси, або працювати заради особистої наживи, досягнення високих чинів, вигідних посад, великих почестей. Лише сама людина вирішує, чи бути їй щасливою [1].

Ці ідеї пройшли крізь століття і закріпилися у філософській думці, в людських етико-моральних нормах співіснування. Вони зрозумілі і впізнавані, тож не випадково стали чимось на зразок архетипів, «вічними» мотивами художніх творів. Масова культура XX ст., зокрема література, активно послуговуючись надбанням попередників, апелює до тих положень і постулатів, що знайомі і близькі масовому читачеві, задовольняють його потреби в самореалізації, самовизначенні, виконують компенсаторну функцію. Тому й твір П. Коельо як яскравий зразок літератури на межі елітарної і масової свідомості, набув популярності на теренах України через близькість його ідейного звучання до філософії кордоцентризму Г.С. Сковороди.

Серед основних положень філософії українського мислителя, суголосних змісту книги «Алхімік» П. Коельо, можна виділити уявлення про серце як «корінь життя і обитель вогню і любові» [2, с. 53], та ланка, яка зводить воєдино розум, чуття й волю людини. Це центр, завдяки якому людина прилучається до трансцендентного, сакрального.

У творі П. Коельо «Алхімік» серце є прихованим та дорогоцінним провідником на шляху до досягнення мрії. Воно хвилювалося, стискалося в грудях, іноді мовчало, спалахувало від щастя, а іноді наповнювало страхом юнака. І все ж, головним для нього було жити за покликом своєї душі: *«серце все знає, бо вийшло зі Світової Душі й одного дня туди повернеться»* [3, с. 51]. Алхімік знав, що потрібно дослухатися до підказок, які дає тобі доля, до потягів свого серця, тоді воно поведе тебе істинним шляхом: *«Коли ти чогось зажадав, цілий Всесвіт змовляється, щоб тобі допомогти»* [3, с. 11]. А для Сантьяго справжнім щастям були пошуки скарбів, тому Алхімік скеровував його: *«Але не забувай, що твоє серце там, де скарб. Ти мусиш розшукати скарб, щоб усе, чого ти навчився дорогою, мало сенс»* [3, с. 47].

Близьким у обох філософів видається уявлення про співіснування трьох світів: мікрокосму, макрокосму та світу символів, які забезпечують пізнання невидимої натури (Бога). Це всесвіт, «світ світів».

Оскільки мікро- і макрокосм єдині, то пізнання в Г.С.Сковороди є аналогом самопізнання. Здійснюючи самопізнання, людина досягає закономірність світу в цілому. У П. Коельо природа була невід'ємним елементом усієї подорожі головного персонажа твору, Сантьяго. Митець наголошує на важливості взаємодії всіх складників Всесвіту. Тому органічно використав у романі архетипні образи вітру, сонця, вогню та відтворив їх приналежність до суб'єкта. Коли Сантьяго і Алхімік мандрували пустелею, чужим, незнайомим, ворожим простором, перед ними постали сотні воїнів, які полонили їх та відвели до табору. Алхімік хотів урятувати їх і дав вождєві золоті монети хлопця, а потім повідомив, що юнак може обернутись вітром і знищити табір, але на це йому потрібно три дні. Сантьяго був наляканий, адже не знав, як це зробити, та його супутник сказав важливі речі: *«Не піддавайся страху. Інакше не зможеш почути своє серце... Лиш одна річ заважає здійсненню мрії – страх перед поразкою»* [3, с. 57]. Коли цей день настав, то хлопець звернувся за допомогою до пустелі. На жаль, в цій справі вона не змогла стати підмогою Сантьяго і відправила його до вітру. Але той також не зміг виручити хлопця: *«– Ти не зможеш стати вітром, – сказав вітер. – Ми надто різні. – Неправда, – заперечив юнак. – Мандруючи світом, я навчився секретів Алхімії. Я маю в собі вітри, пустелі, океани, зорі – все, що створене Всесвітом. Нас усіх створила одна Рука, й усі ми маємо спільну Душу»* [3, с. 59]. Таким чином хлопець продемонстрував паралель між «дарами природи» та людиною, її почуттями: *«Коли тебе люблять, ти зможеш досягти усього на світі. Коли тебе люблять, не треба навіть розуміти, що діється, бо все воно діється в тобі, й тоді людина може стати вітром. Якщо, звичайно, вітер допоможе»* [3, с. 59]. Ця фраза є прямим доказом взаємодії між «макркосмом» та «мікркосмом». Усе в цьому житті пов'язане між собою та не може існувати окремо.

Близькою до вчення Г.С.Сковороди є й теза «роби те, для чого народжений», яка знайшла відгомін у творі П. Коельо «Алхімік». Бразильський письменник пише про свого персонажа, що той чітко розставив життєві пріоритети й уважав, що він народжений для того, щоб мандрувати: *«з самого дитинства мріяв пізнати світ, що було для нього важливіше, ніж пізнавати Бога й природу людських гріхів»* [3, с. 6]. Та саме жага до пригод і мандрів допомогли Сантьяго пізнати його справжнє призначення. Тож головна ідея твору – варто лише звертати увагу на підказки, які нам дає життя, та на свої внутрішні уподобання.

П. Коельо, подібно до Г.С.Сковороди, прагне звернути увагу всіх читачів не на те, ким вони є, а на те, ким вони будуть. Особистість повинна постійно вдосконалюватися та щодня ставати кращою. *«Ось чому існує Алхімія, – продовжив юнак. – Щоб кожна людина*

шукала свій скорб, знаходила його й прагнула стати кращою, ніж у минулому житті. Свинець виконуватиме свою роль, доки буде потрібний світові; після цього свинець перетвориться в золото. Ось чим займаються алхіміки. Вони показують, що тоді, коли ми намагаємося стати кращими, все навколо нас також стає кращим» [3, с. 60].

Це лише окремі приклади суголосності думок двох письменників-мислителів. Ці ідеї знаходять різноманітне вираження у їхній творчості, набувають широкого ілюстративного матеріалу. Вартими уваги залишаються й настанови Г.С. Сковороди шукати Бога в собі, дотримуватись духовної чистоти, пояснення, що таке святість для людини, внутрішній спокій, вимога збереження внутрішньої гармонії. Зрештою, обидва митці говорять про добро, віру й любов як органічний прояв духовності людини.

Якщо у Г.С. Сковороди крізь любов та віру людина пізнає себе, то у П. Коельо сила любові є стрижневою: *«Любов – це сила, яка трансформує і вдосконалює Світову Душу»* [3, с. 60]. Саме вона підносить та наснажує людину.

Тож алхімія життя у творі П. Коельо – це таємне знання про Бога і любов, основи якого закладені набагато раніше, однак із тих далеких часів не втрачає актуальності та не піддається остаточному тлумаченню.

Список використаних джерел

1. Волков О.Г., Землянський А.М. Історія філософії: практикум. Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2014. 150 с.
2. Землянська А.В., Огульчанська О.А. Історія зарубіжної літератури II половини XX – початку XXI століття: навчальний посібник. Мелітополь, 2015. 160 с.
3. Коельо П. Алхімік. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php? tid=8013> (дата звернення: 19.12.2020).